

Schoorsteenvegers

Nog altijd telt Nederland honderden Italiaanse families die het oorspronkelijke vak van hun voorouders levend houden. In deze rubriek portretteert Italië Magazine hen.

Naast het toetsenbord van de computer van schoorsteenveger Ramon Vittali ligt een Nederlands-Italiaans woordenboekje. Hij volgt een cursus Italiaans bij Studio Lingua. Maar ook zonder de taal volledig te beheersen beklom Ramon afgelopen zomer in het Piemonteese plaatsje Santa Maria Maggiore het podium om zich tot vijfhonderd collega-schoorsteenvegers uit de hele wereld te richten. Van heinde en verre komen ze naar de Valle Vigizzo voor het jaarlijkse schoorsteenvegersfestival. Uitgedost als schoorsteenvegers uit het Charles Dickens-tijdperk trekken ze met roetvegen op hun gezicht in een bonte stoet door de dorpjes in de regio, vanaf de kant toegeschreeuwd door honderden kinderen. Op zijn telefoon laat Ramon foto's zien van zichzelf in zo'n pak. Poserend met kinderen, ouderen en jonge vrouwen die giechelend op de foto gaan met de 'mannetjesputter met de brede schouders en de dikke polsen'. Toen de organisatie er lucht van kreeg dat er een Vittali op weg was naar het festival, werd wat historisch onderzoek verricht, en wat bleek: 'Wij waren de enige familie

op het festival die uit de regio afkomstig is en nog steeds in de schoorstenen zit.' De Valle Vigizzo wordt de 'schoorsteenvegersvallei' genoemd. Vroeger ronselden rijke Milanese families hier kleine jongens die smal genoeg waren om de pijpen van Milanese fabriekjes en woningen in te kruipen. Gevaarlijk werk. Velen overleefden het niet en stikten in de pijpen, of lazerden tientallen meters naar beneden. In Santa Maria Maggiore staat voor hen een beeldje. 'Ter nagedachtenis aan al die lieve kleine schoorsteenvegertjes die zijn overleden of verongelukt tijdens het uitoefenen van hun ambacht.' Maar ze beseften dat ze een specialiteit hadden, en al snel kwamen ze erachter dat er ook buiten Italië vraag was naar kleine magere mannetjes met een veger. Zo kwam de betovergrootvader van Ramon halverwege de 19de eeuw na een voetreis van veertien maanden aan in Amsterdam. Voortgedreven door honger en gebrek aan werk was Giovanni Antonio Vitale vertrokken uit Druogno, in de Valle Vigizzo. 'Een ventje van net veertien', zegt Ramon. 'Maar dat waren al echte kerels.'

Vitale ging aan de slag als leerling-schoorsteenveger bij de familie Bonardi in de Grote Kruissteeg, die later de naam Schoorsteenvegersteeg kreeg. Rond die steeg woonden honderden Italiaanse migranten die zich bezighielden met schoorstenen of die in de mijnen werkten. Giovanni voltooide zijn opleiding in dienst van de Bonardi's en kreeg als premie van de familie een gouden zakhorloge en honderd zilveren guldens. Daarmee kon hij in 1844 zijn eigen zaak openen. En meer dan 160 jaar later bestaat die zaak nog steeds, onder een iets andere naam: Vitale veranderde in Vittali. Volgens Ramon is de reden daarvoor eenvoudig. 'Die mannetjes konden niet lezen of schrijven en spraken alleen het dialect van hun streek. Toen mijn betovergrootvader naar de burgerlijke stand ging, heeft een klerk hem blijkbaar niet zo goed verstaan.' Uiteindelijk kwam Ramons vader Giovanni – dat in het Amsterdams al snel John werd – aan het roer te staan. John Vittali groeide uit tot een begrip in de stad. 'Als hij ergens binnenkwam, dan kwam er ook echt iemand binnen. Dan zag je de koppies

zijn vader hem mee 'het dak op'. 'Ik kwam er al snel achter dat schoorsteenvegen ook topsport is. Als je op het dak staat en je moet de schoorstenen bereiken waar andere veger niet kunnen of durven komen, dan is dat de grootste uitdaging die er bestaat. Je bent achttien, je zit vol met hormonen, en dan blijkt het een verschrikkelijk leuk beroep te zijn.' Skiën doet hij nu in de vakanties. Ook Ramon kreeg zoons, in lijn met de traditie in de Vittali-familie. 'Met Italiaanse namen, uiteraard.' Luca en Nino. Op de vraag of hij ook hoopt dat ze de zaak overnemen, is het antwoord dubbelzinnig. 'Toen ik de zaak overnam, zag ik de trots in mijn vaders ogen. Toch hoop ik, net als mijn vader, dat ze geen schoorsteenveger willen worden.' Het werk is te gevaarlijk, meent Ramon. 'Soms blijkt eenmaal op locatie dat de eigenaar vergeten is toegang te regelen om veilig op het dak te komen. Zonde van de tijd. Dus dan ga je via een balkon van de buurman of via de regenpijp toch het dak op. Dat mag niet. Het is gevaarlijk. Er kan van alles fout gaan. En dat kan dodelijk zijn. Of je breekt alles op zo'n manier dat het beter zou zijn dat je het niet overleefde. Je wilt je zoon gewoon niet blootstellen aan die risico's.'

Vroeger ronselden rijke Milanezen hier kleine jongetjes om in de pijpen van fabrieken te kruipen. Velen overleefden het niet

Ramon Vittali met vrienden op het festival in Italië.

Pietro Antonio Vittali, Ramons voorvader, met zoons.

Bij 'Het Schoorsteenvegertje' in Malesco.

Ramon en collega's klaar om het dak op te gaan.

van mensen draaien: "Hé, daar is Johnny!" Hij had altijd wel een leuk verhaal te vertellen. Apetrots was ik op hem. Toen hij tien jaar geleden overleed aan kanker, hij was pas 55, kwam het op AT5 en stond het in de krant. Achteraf denk ik wel eens: als hij geen Giovanni had geheten, wat lijkt op het Italiaanse woord voor "jong", dan was hij misschien wel ouder geworden.' Aanvankelijk wilde Ramon skileraar worden. Hij ging naar het CIOS, een sportopleiding, maar in het weekeinde nam

Maar zoon Luca zou zijn vader wel degelijk graag opvolgen. 'Vrijdag heeft hij vrij van school en dan wil hij met me mee. Ik wil samen geen gevaarlijke dingen doen, dus dan gaan we vegen op platte daken. We halen de vogelnesten eruit, dan kunnen de mensen in de winter veilig stoken.' De schoorsteenpakken liggen bij de textieldrukkerij. Vittali maakt zich alweer op voor het festival in de Valle Vigizzo. 'Ik had het zo mooi gevonden als mijn vader dit had kunnen meemaken.' ♦